

TELEGRAFULU ROMANU.

Nr 64: ANULU XIX.

Sabiu, in 12/24 Augustu 1871.

Telegraful este de dōne ori pre septembra:
mană: Duminecă și Joi'a. — Prenume:
ratimea se face în Sabiu la expediția
foieci pre afară la c. r. poste cu bani
gata, prin scrisori francate, adresate către
expediția. Prețul prenumeratii pen-
tru Sabiu este pre anu 7 fl. v. a. ear
pre o jumătate de anu 3 fl. 50. Pen-

tru celelalte părți ale Transilvanie și pentru
provinciile din Monarchia pre unu 8 fl.
Iera pre o jumătate de anu 4 fl. v. a. Pentru
principale și terii străine pre anu 12 1/3 fl. anu 6 fl.
Inserațele se plătesc pentru întâia
ora cu 7 cr. și urmă, pentru a doua ora cu
5 1/2 cr. și pentru a treia repetitie cu 3 1/2
cr. v. a.

Spre sciintia.
P. T. Dni, carii voru dori a
participa la banchetul iubileului de 25
ani alu archipastoriei Escel. Sele Par.
Archiepiscopu si Metropolitu Andrei
bar. de Siagun'a in Ardélu, ce se va
tienea Domineea in 22 Augustu 1871. a. c. con-
formu programei staverite, sa binevo-
iesca a se insinua la Redactiunea "Tel.
Rom." celu multu pana in 18/30 Aug.
1871.

Comitetulu.

Impacări politice.

De tūtu tempu încocă celim in fia-care di
despre complanări seu impacări politice.

Asiā dis'a Cislaitani'a numera pāna acām vrē-o
patru feluri de aceste. Este impacarea galit-
iana, impacarea boema, impacarea Tirolului italiano
seu a Trentinului si in fine unu telegramu din
Leopolea dela 19 Aug. spune si de unu proiectu de
impacare intre poloni si ruteni.

Totă acestă si-au insemnatarea loru, totă se
voru realiză cum-va, dara după cum vedem din
depesi'a amintita, contele Golusowksi, locuitorii tieri, a adusu proiectulu la Vien'a,
de siguru, pentru că sa se faca ceva cu elu. Pro-
iectulu cuprinde următoarele puncte: Subveniun-
rea teatrului rutenescu din Leopole, instituirea de
catedre rutenesci la universitatea leopoleana, cre-
area de gimnasiu noue rutenesci in Leopolea si
Przemyslu, asiediarea de invetitori si functionari, ce
cunoscu ambe limbile tieri mai alesu in cercu-
rile, unde populatiginea e mestecata.

Partea nostra da dincăci de Lai'a nu se asta
in periodulu pactărilor, că cei de dincolo. Cau-
tându la interesele cele comune in inteleșu mai
largu si mai tiermurit trebuie sa dicem ca este
necessitate sa se faca si la noi dincăci inca multe.
Dincolo se misca omenii, pasindu pre calea pro-
ceselor politice; la noi s'a facutu unu in-
cepitul pre calea bunei invoieli, pre calea in frati-
ri e i. Ora resultatele totu acèle voru fi? Noi
dela procederea nostra amu asteptă mai multu. In-
tre procesanti mai totu-dé-un'a remanu urmele unui
odiu (ure); intre cei ce se impaca odiul seu ur'a,
are sa se inlocuiescă prin iubire. Si de acesta din
urma ni se pare ca lips'a la noi dincăci e cu atău
mai mare, cu cătu elementele mai insegnante si vedu
amenintate altu-cum existint'a din totă partile.

Lucrurile deci sa nu rămāna in stadiulu, in
care se asta astadi, adeca numai pre lāngā festi-
vitati si toaste si pre lāngā negatiuni stereotipe.
Acestă nu suntu bune nici pentru copii; eu atău
mai putinu pentru barbati politici. Pentru că sa
nu rămāna lucrurile in stadiulu amintita trebuie sa
ne numerāmu lipsele asia precum d. e. le vedem
enumerate la ruteni si apoi sa cautāmu sa se in-
deplinesca.

Tempulu e supremu; neactivitatea va fi platita
cu sume mari din existint'a celor ce o neglegu.

Coprivire la caletoria dui
ministrul de comerciu Slavy si se comunica,
ca cu totă, ca autoritătilor respective nu au datu
nimenu de scire ca Escel. Sea va vizită si tie-
nțului Talmaciuului, vre-o 60 români din Boiu'a au
improvisat unu banderiu, in fruntea căruia a
fostu dlu notariu Neamtiu, carele intr-o
cuventare acomodata a spusu dui multe dureri
de a le românilor. Credem ca in privint'a acestă

ni se va scrie ce-va. Pāna un'a alta calea estra-
gemu din "Hrm. Ztg." cu privire la "petrecere a
ministrului in Sabiu" următoarele:

Dnulu ministru, I. de Slavy, petrecu in si-
scăunul Sabiuului 2 dle, adeca de Joi pāna Sam-
bata, in care dī si continuă caletoria spre Al-
ba-Julia.

De resortulu acestui dnui ministru se tienu:
Posta, telegrafulu, afacerile montane, institutiile in-
dustriale si agronomice, institutiile de creditu, — de
amanete, de bursa etc., oficiolaté de contumală,
statistică etc.

Colegulu seu, ministrul de comunicatiune, se
ingrigesce de: Cladiri pre apa si pre uscatu, dru-
muri, lucrari publice etc.

Caletoria'stă oficiosa de fatia a dnui ministru e
menita cu deosebire oficiolatelor de contumală.
Acompaniatu este dlu ministru in caletoria sea de
profesorele de viteranaria la universitatea din Pe-
st'a, Dr. Zlamal, care cu deosebire a facutu inaltul
regim atentu la midulocle contr'a bōlei de vite *)
si aci jace si cau'a principale a visitationei oficiola-
telor de contumală. Ce suntu asiā dara oficiola-
tele de contumală ? midulocle de comunicatiune
— de siguru nu, ci la totă intemplarea impede-
mante de comunicatiune. Pāna de curēndu se cre-
deau de unu scutu necesariu contr'a bolnavirilor
omenescii, insa a fostu o erore mare, cu care se ne-
cjeau caletorii — si se credu si cum necesarie
contr'a bōlei de vite si prin ele adese se maltra-
tează numai vitele. Inchidiendu-se vite sanatoșe,
obincinoite la pasiune, in grăjdurile contumaciei,
potu usioru deveti bolnave, ceea ce nu s'arū fi intem-
platu cându li 'aru fi fostu datu drumul. Po-
liti'a de sanitaté comunale interna si asecorant'a
e cu multu mai bunu midulorū de scotirea de in-
bolnavire decătu acele. — La confinie fungéza si
oficiolaté vāmale, care ingrañeză comerciul li-
beru, aceste dimpreuna cu politic'a comercială ce-
stiunata se tienu de resortulu ministerului de fi-
nancie, politi'a de sanitaté comunale se tienu din
contra de competint'a municipiului si ministerului
de interne — cum sa-si ajute asiā dara ministrul
de comerciu ? Sa se suspenda multe, sa se ordine
multe noue, acăt'a e problem'a lui, déca are de
cugetu a face reforme.

Escelența Sea dnulu ministru facu mai multe
excursioni imprejurul Sabiuului, intre care si la
Turnulu Rosiu unde i esira vre-o 60 români
calari cu stéguri nationale români, inainte cari improvi-
sara unu banderiu; acolo dedura notabilitătile sabiene,
care'lui petrecu, unu banchet in onorea dnui mi-
nistru, la care ocasiune, ca totu-déun'a, inca nu lip-
sira toastele; unele dintre ele au fostu mai prea
magulitoare pentru dnulu ministru, altele iera mai
prea pline de spiritu patrioticu sasescu.

Reportul referintului Delegatiunei române catre
ambele sinode eparchiali din Aradu si Caransebesiu in
causele de impacatiune cu ierarchia serbescă.

Acest'a suna :

Venerabile sinodu eparchialu !

Precum este cunoscutu, pentru complanarea
caselor si interesele comune, remase după des-
partirea Metropoliei române ortodoxe de cea ser-
bescă — nedesparitate si neregulate, maritul Congresu român national bisericescu din an. 1869
prin decisulu seu sub nr. 222 a combinatul a pusu
in lucrare o delegatiune de 9 membri, care avea
sa intre in pertractare cu maritul congresu na-
tional serbescu, seu cu o asemenea delegatiune a
acestuia, si sa incerce acea complanare amică,
prescrisa chiaru si de legătura unguresca.

Instructiunea data acăstei delegatiuni prin aminti-
tul decisiu este in esentia: a traci si a pacta

) Impunsatura asupra Drului Szabo?

in privint'a causelor controverse pre temeiul ope-
ratelor lucrate prin barbatii români de incredere
de lāngā sinodulu episcopu din Carlovetsu dela an.
1864 si a conclusorul luate de corpulu depolati-
loru români de lāngā congresulu carlovetianu din
an. 1865; avendu a respectă si parerile manifes-
tate, respective declaratiunile facute cu ocaziunea
conferintelor miste, tiente totu la anulu 1865 in
Carlovetsu. —

In privint'a fondurilor scolari, administrate in
Bud'a-Pest'a, a intrevin la neschisul ministeriu pentru
că acele sa se imparta după dreptate si ecitate, si
partea româna sa se deo in administratiunea româ-
nilor.

In privint'a comunelor amestecate a combină
o invoiela pentru modulu despărțirei si ascurarei
interesului loru naționalu.

Actul de invoiela in acesta din urma privintia
indata alu pune si in lucrare, déca cei do a dreptulu
interesati, adeca majoritatea locuitorilor din fia-care
comuna amestecata s'arū invol la acăst'a, va sa dica
oru acceptă acea invoiela; ier' cele-lalte acte de
complanare ale substerne maritului congresu na-
tionalu, seu déca cele dōue sinode eparchiali din
Aradu si Caransebesiu, pre cari proprii le privesc
acele cause si interese, s'arū adună mai nainte, ale
propună acestor'a si a li provocă votul loru de-
cisivu.

Pre temeiul acestei esmissioni si instructiuni
ale sele, delegatiunea congresuale, după ce in tem-
pulu dela 4/16 Iuniu pāna la 24 Iuliu 6-Aug. 1871
si-arū fi incheiatu actele de complanare in Carlo-
vetsu, vine prin subscrисul seu referinte — a-si
face reportul detaliata despre resultatul acelor'a si
a cere incuviintarea, respective dispusetiunile mai
departe ale venerabilului sinodu.

Delegatiunea nostra, indata in diu'a esmiterei
sele, sa constituise — la provocarea si cu binecuv-
entarea Esc. Sele parintelui Archi-episu si Metro-
polita că presidintea ordinariu, sub presedintia
dnui Eppu alu Aradului Procopiu Ivacicoviciu că
substituta ordinariu alu parintelui Metropolita. De-
legatiunea si-a alesu de notariu si referinte pre
subscrисul seu membru si totu-odata a alesu in
personele dnioru Ant. Mocioni, Georgiu Ioanovicu
si Vicentiu Babesiu o subcomisiune centrala in
Pest'a, pentru pregatirea, respective punerea la cele
a tuturor celor necesarie spre scopulu intrarei in
activitate a delegatiunei.

Sub . se alatura aci o copia a primului pro-
cesu verbalu alu delegatiunei si a insemnarilor
despre activitatea subcomisiunei; actul ce constituie
dovēda si da deslocurile necesarie.

Despre esmissionea si impoterirea delegatiunei
române s'a inscintiatu la rendulu seu statu naltulu
regim alu tieri, cătu si maritul congresu serbescu
prin Esc. Sele parintele Archi-episu si Metropolita
gr. or. românu, in numele congresului nostru, inca
in an. 1869; ier' subcomisiunea a facutu aratare
despre existint'a si insarcinarea sea — aceluia-si
marit congresu serbescu, prin midlocirea Esc. Sele
Patriarchului serbescu că presidintele alu congresu
serbescu indata după adunarea aceluui congresu
sub 16/28 Iuniu 1869. Acelu congresu in se des-
facendu-se de sine fāra nici unu rezultat, alu activi-
tatei sele, nici in causele nōstre comune n'a luat
nici o decisiune.

Intracea adunendu-se la Domineca Tomei a
anului 1870 sinodele nōstre eparchiali in Aradu si
Caransebesiu, ele au luat si din a loru parte, in a
loru sfara de competitia, notitia despre esmissionea
si mandatul delegatiunei, aprobandu actul intregu;
ier' maritul congresu național de tōm'a trecuta
asemenea si-a sustinutu acelu actu si a realesu pre
tote personele delegatiunei.

Dupa ce maritul congresu naționalu romānn

de anu a primitu incunoscintarea formale, cum-ca si meritulu congresu serbescu in sesiunea sea de anu, luanda cunoointia despre esmissiunea delegatiei romane, s'a invito a esmitre, si a st esmisu o asemenea delegatie, ier' de 9 membri sub presiedintia E. Sele parintelui administratore patriarchale Arseniu Stoicoviciu, — subdelegatiunea romana a staruitu lungu tempu neucetatu, ca si delegatiunea serbesca sa aléga din sinu-si o subcomissiune, carea impreunendu-se cu a nostra in Pest'a, sa ia la desbatere si sa prepare materialulu, resp. sa usiureze deslegarea cestuiilor controverse. Resultatulu acestoru staruiri a fostu, ca in Ion'a loi Martiu 1871 din partea Eso. Sele parintelui administratore patriarchale, membrii subcomissionei nostre au fostu avisati, cum ea domnii Petru Cernoviciu, dr. Svet. Mileticiu, dr. Ferd. Mandiciu si — ca substituta lui dr. Mileticiu, detinetu in Vatu, dr. Stef. Pavloviciu, suntu indrumati a intrá in petractari pre-gatitorie cu subcomissionea romana.

De aci, in lunele Martiu si Aprilie au urmatu mai multe conferinti miste, ale caroru resultate a fostu statoritea unora punturi de invioila in privint'a fondurilor comune si a monastirilor. Sub % amu onore a anectá aci o copia a aceloru punturi.

Cu acestu resultatul in mana mai intaiu subcomissionea s'a infacisatu in Carloveti in 4/16 Iun., carea apoi dupa conntielegerea avuta cu delegatiunea serbesca, numai decat a convocatu cu telegrafulu pre delegatiunea inirega, astu-feliu incat in 22/10 Iun. delegatiunea nostra a fostu completata si a inceputu a lucrá intréga.

Intraceea subcomissionea pregatise si comunicase Delegatiunei serbe propunerea sea in privint'a comuneloru amestecate, o propunere, pre care amu onore a o alaturá in copia sub %. La calcaiuu aceestui operatu se afla o nota despre anuntare, facuta in conferint'a comună din 8/20 Iuniu despre pretensiunile nostre in privint'a resedintielor episcopali din Timisior'a si Versietiu. Acesta anun-tiere a urmatu dupa ce membrii subcomissionei române au observatu cumca Delegatiunea serbesca nici de cum nu se pleca a considerá pretensiunile nostre incat pentru manastiri, si insesi pretensiunile minimali ale nostre in privint'a celor doua fonduri generali din Carloveti intempina mari dificultati. Anuntarea subcomissionei, ca — in casu de o deslegare multiamitoria a pretensiunilor române in privint'a fondurilor si manastirilor aru fi fostu plecata pretensiunile pentru desdaunare din averile ediscopali din Timisior'a si Versietiu — a le face obiect de compensatiune, — se basedia pre respicarii in acesta-si intielesu, facute cu ocasiuinea pertracărilor din anul 1865.

(Va urmá.)

Revista dinaristica.

„Orientele“ cu privire la cestinea Strusberg dice: „pericululu este déra eminent si cu atatu mai multu, cu catu se prevede ca teatrulu, pre-

care se va jucá drama săngerósa, ce se prepara va fi România. „Românu“, recunoscându acést's, si ingrijuat de rolulu ce voru avea sa sustiena români, propune nisce mesuri salutario, pre cari le aprobatu si noi in totulu.

D'a: natiunea intréga sa fia intrunita pre temulu politici impregiurulu guvernului. Numai astu-feliu se poate conjura pericolul, ce ne amenintia. Numai astu-feliu vomu poté face ceva facia la tóte eventualitatiile. Europa in acestu momentu si are ochii atintiti asupr'a nostra. Dela prudintia si abilitatea, cu cari vomu lucrá, depinde ca sa esim din incusestur'a in care ne astâmu pus prin cestinea Strusberg. Sa se puna odata in lucrare decisiunea luata de camere, si, acum cându se re-cunosc ca aceasta cestione nu se poate rezolve numai pre calea finançiera, sa se convóce camerile pentru ca insa-si natiunea sa inlature pericolul ce amenintia tiéra. Sa se organizeze armata si militiele catu mai curendu, si sa se organizeze bine si tare ca sa simu pregatiti cându va suná trompet'a; si pâna atunci, pâna in acelu momentu fatal sa scia Europa ca pre malurile betrânlui Danubiu esiste o natiune care voiesce sa-si conserve drepturile ei neatins de nimeni, o natiune care voiesce sa fia respectata.

Cându vomu ave mai multe sume de mii de baionete, nu vomu mai fi espusi la insultele presei straine: ea nu ne va mai trata de nebuni si altele, cum ne califică mai de-une-dî unu diariu getmanu intr'unu articulu despre cestinea Strusberg si pre care „Românu“ s'a iusarcinat de a-lu traduce si alu reproduce intr'unulu din numerile sele din septamâna trucuta. Cându press'a straina, si anume cea austriaca, va sci ca avemu căte-v'a sute de mii baionete, gât'a la ori ce momentu, se va eșprime mai cu resvera si in termini mai cuviinciosi, cându va fi vorba de România.

Diariul magiaru „Reform'a“ dice in acést'a cestione;

Nu scim déca contele Beust urmaresce politic'a prusesc, ori politic'a de bursa, déra aceea e sapta necontestabile, ca dnu Beust, indată la inceputul crisei, a indrumat pre Hengelmüller, agintele substituitu in Bucuresci, a sprințat intr' tóte nisuintiele consulului generale prusesc bar. Radovici, adeca nașvintele lui Strusberg. Dupa numirea baronului Schlecht'a de consul general, d. Beust a datu unu protestu nou lui consul, spre a-lu ad-manu lui Costa-Foru, prin care imperiul nostru, urmându guvernului prusesc protesteza contr'a decisiunei camerelor române. De atunci incotro Radovici a intreruptu ori-ce atingere cu guvernulu românu, si cancelariul prusianu a apelato la Constantinopole, ca la unu foru mai inaltu; se nasce deci intrebarea: nu va merge óre d. Beust dupa cancelariul prusesc, spre a acusá si elu principalele la Constantinopole? Acést'a ar' avea sa fia apoi politic'a ce o amu urmatu totu-dé-un'a in Oriente, politic'a prin care amu proclamatu aperarea

independintiei poporelor si a principatelor dunarene! ?

„Ce este cauza ca principale Carolu e asiá mare prus, in catu e resolutu mai bine a-si in-straină chiar si pre conservativi de catu a lucră contr'a instructiunilor lui Radovici — acést'a o va sci elu. Noi credem ca in România este de lipsa a sustiené statulu-quo si domnirea partitei conservative. Si chiaru pentru aceea noi amu spri-ginitu totu-de-un'a tronulu principelui Carolu centr'a rosilor, si ne-amu bucuratu cându s'a consolidat prin alegeri. Statulu-quo si principatul lui Carolu l'a spri-ginitu si Prussi'a, si acést'a e cauza ca amu urmatu politicei prusesci. Amu regratá multu, déca pre viitoru nu amu poté sustiené armonia acést'a.

„Nu ne potem inchipui ca corona lui Carolu sa fie stabile, déca elu nu se poate uni nisi cu o partita, si déca totu mereu vrea a-si paresi tronulu. De-si noi umblâmo in voi'a Prusiei si ne alaturâmu intr' tóte politicii ei, totu-si nu potem ave intentionea ca imperiul sa-si perdă tóta simpatia si tóta increderea la statulu vecinu, la poporul si la partite; nu ne place ca cancelariul nostru se amesteca intr'o causa atatu de spurcatu si de complicata, si lucra contr'a intereselor românesc, intr'unu tempu cându cele-lalte puteri — afara de Prusia — au remas inca neutre.

„Se dice ca Carolu seu se duce seu 'lu vor alungá, si ca Turci'a va ocupá România. Se dice apoi ca la acestu casu unionea se va nimici si se va restitu'i starea de 'ainte de 1856. De oru intrebá cine-va: ce vrea poporul? Nol trebuie sa punem acést'a intrebare. Remâne Carolu — e bine, remânerea lui inse noue numai atunci ne poate fi pretiosa, déca nu sil'a si fric'a laru retineea, ci poterea partitei albe. Dlu Beust face o politica forte rea, déca voiesce a imbarbat' pre Carolu in resistintia sea si voiesce a-la sprințat prin note si protestari, si in astu-modu a-lu aduce in conflictu si discordia cu tóte clasele poporului.

„Si déca se va duce? Politica nostra iera-si nu poate fi alt'a, decat a exclude ori-ce influen-tia esterna si cu deosebire a nimici plantul de ocu-patiune si impărtire alu vecinilor turci si muscali.

Noi nu potem suferi in România nici ocu-patiune turcesca, nici muscalăsea, cu tnu cuventu noi unu feliu de ocu-patiune pâna ce nu e conturbata pacea prin revolutione. Beust déra nu are sa urmeze prusului, cându acesta umbla pre la Constantinopole pentru a acusa România.

„Turci'a nu are dreptu a dispune asupr'a României fără consumtiemantul puterilor garante.“

Sepsi-sântu-georgiu in 4/16 Augustu 1871

Onorata Redactiune! Amu cercatu si in astu anu a face o colecta la Elöpatak pentru biseric'a nostra, déra nu fui norocosu pre lângă tóte, ca de 3 ori m'amu dusu cu preotulu locale la Elöpatak,

FONSIORA.

Invențiamentul limbei materne in scóolele elementarie si factorulu principalu in acestu ramu de invențiamentu.

Dintre tóte obiectele, din care se compune invențiamentul elementar in scóolele poporale, unul din cele mai insemnate, ba putem dice celu mai insemnat, e invențiamentul limbei materne. Mai intaiu, pentru ca nici unu obiectu nu are o sfera asiá intinsa si unu terenu asiá liberu de activitate, alu doilea, fiindca nici unu obiectu scolasticu nu are unu scopu asiá sublimu si generala ca invențiamentul limbei materne. Amu disu mai intaiu, ca obiectulu limbei materne este insemnatul inaintea intororul celoru-lalte discipline pentru sfer'a lui cea intinsa si libertatea cea mare, ce o are profesorulu de limb'a materna pre terenulu acestui obiectu. Precandu la propunerea celoru-lalte obiecte profesorulu respectivu este tiermurit pre lângă o sfera determinata, a cărei margini nu-i este permisu a le trece, déca voiesce sa nu compromita obiectulu seu dimpreuna cu resultatele, care le are in vedere, profesorulu de limb'a materna din contra nu numai poate fi, ci trebuie sa fia liberu deplinu in propunerea sea. Digressiunile sele, produse prin asociatiunea de idei, nu voru avea de felu urmări rele pentru invențiamentu, ci din contra, scolarii materne nu s'a ajunsu decat numai in parte, cauza

voru avea unu castigu realu, ori de căte ori le va presentá profesorulu loru intuitiuni noue seu va desvolta ca densii idei noue. Digressiunile facutes de unu profesorul expertu voru aduce scolarilui una folosu cu multu mai mare, decat o progresare strictu calculata, tiermurita intre nisice margini me-surate cu temero si scrupulositate."

Alu doilea momentu, care radica importanti'a acestui obiectu de invențiamentu preste tóte cele-lalte obiecte, este scopulu sublimu, universalu, ce-lu are in vedere invențiamentul limbei materne: acelu scopu de a petrun de terenile tuturor u celoru-lalte discipline, a esplotatá materialele acestor'a si a preface in vieti'a propriu a scolarilor si in esperiinti'a (intuitiunea) loru interna, cu unu cuventu scopulu acestui ramu de invențiamentu este, de a fi susținutu invențiamentul intregu, si progresulu scolarilor in trensulu are sa fia barometrulu, care sa demustre gradulu loru de desvoltare si maturitate. Invențiamentul limbei materne are sa fia mediul de comunicare intre cele-lalte obiecte, sa fia chitulu, care sa le tienă pre tóte strinsu unite, pentru ca in unire sa esopere resultatele frumos de progresu ale tinerimei studiouse in toti ramii de sciintia si sa puna in inimile fragede fundamentalu unei culturi generale. Déca inşa acestu scopu sublimu universalu alu invențiamentului limbei materne in decursul mai multor ani.

principala a fostu, ca obiectulu acesta, in sine asiá insemnat, in temporile trecute a fostu mai de totu trecutu cu vederea pre de o parte, iera pre de alta parte acei, carii s'a ocupatul seriosu de densulu, tiermurindu-si cercetările loru intre nisice margini pre inguste, au trecutu cu vederea unu factoru, care, bine cautat si aplicat, e in stare in modu eminentu sa dea vieti'a si putere acestui invențiamentu, sa-lu aduea la adeverat'a sea valoare, facendu possibila realizarea scopurilor sale inalte: progresulu dorit in desvoltarea puterilor susținuti a scolarilor.

Acelu factoru insemnatul in invențiamentul limbei materne e invențiamentul elementar in exercitie intutive (sau de vorbire) si exercitie de cugetare si de stilu, care pâna in tempulu de fatia au fostu desconsiderat cu totulu, de-si dupa cum se va vedé mai la vale ele merita a se privi ca corona si perfectiunea invențiamentului limbei materne. Ca sa ne convingem mai usior despre acestu adeveru, vomu analisa invențiamentul limbei materne, cercetându disertati factori, din cari se compune elu, precum si valoarea loru cu privire la scopulu, spre care tientesce, ca sa vedem, ca nici unul de sine fără legatura cu celu insemnatul de noi, nu poti ielesni ajungerea gradelor de desvoltare, care se pretindu cu totu dreptulu dela scolarii, carii au frecuventat invențiamentul limbei materne in decursul mai multor ani.

1. Invențiamentul limbei materne in clasele

ă coleștiă multă. Că sa fia controla publică, înădrănescu a publicat numele contribuentilor și sumă contribuită:

Starili Techlă din monastirea Visorotă 3 fl. Calugarită Eprachi 2 fl. Rădu Sierbanu 1 fl. Nae Dumitru Ioană din Campulung, 1 fl. Atonu Tacsiviu 1 fl. Ioanu Visiră din Vistea 1 fl. Popescu 1 fl. Catopolu 1 fl. Mari Orghidanu din Brasovu 30 xr., Constantin Cotofenescu 5 fl. Zacharia Nicolau George 10 fl. D. ved. lui George Ioanu 1 fl. D. Carolină Ciurcu din Brasovu 20 xr., Ioane P. Maiere proprietate din Regehu 5 fl. Fekete József bătrăiu în Előpatak, 1 fl. Ioanu Ioanide 1 fl. George, Alecsandrină și Ecaterina Petru din Bucuresci 1 fl. g. l. b. e. n. u. Catařină Oprescu 1 fl. Dómnă Hagi din Brasovu 2 fl. Zoie Dimitrescu 2 fl. D. Lucă Pruncu 1 fl. N.N. 40 xr., Stefanu Calinescu și Catrină 1 fl. Ioanu Ralianu avocat în Bucuresci jumătate na-poleondoru. N. N. 20 xr. Elia Argelescu 1 fl.

Sumă totală 43 fl. 10 xr., unu galbenu și unu jumătate napoleondoru.

Prin acăstă li se aduce multișimi publica marinhosilor contribuenti, și în specie domnului Costandinu Cotofenescu, carele ne-a statu intru ajutoriu și în astu anu la facerea colectei și este pe-trunsu de necessitatea facerei bisericiei noștre, primitiendu-ne mai târdiu suenru și mai mare. Si pentru scăla au luato sarcină asupr'a sea de a face colecta în România. Sa-i resplatescă Dumne-diu tōta ostenelă pentru biserică facuta și pentru scăla facunda, căci unu creștinu cu virtute asiā rara raru se afia. Sa-lu ducă Dumnedieu în pace iera-si la cerculu seu familiaru și sa-lu revedem sanatosu pre anulu viitoriu.

Astu fi acceptat mai multu din partea celorlalți frati din România dela Előpatak, dară ne măngai sperantă, ca cu atâtă mai mare zeluvor ascultă apelul nostru pentru scăla înfintându de aici și nu ne voru lasă fără sprigionă! Totuodată ve impertasiescu, că colecta pornita între se-cu de aici și produsul o sumă de 72 fl. 30 xr. v. a. în folosulu bisericiei noștre. De se va mai potea face ce-va, ve voi impasă.

A. O.

Despre reununțile

săsiloru estragemu din „Her. Ztg.” urmatorele:

Adunarea generală a reuniișii pentru cunoșcinta patriei din 14 l. c. să deschisă la 9 ore în biserică spitalului prin presedintele Dr. G. D. Teutsch cu o reprivire preste istoria de 30 ani a reuniișii. Cându se sărișunara primele statute ale reuniișii și se midilocișă prin ambii Graeser și Fabini adunarea prima în Mediaș, în 11 Mai 1841, — într-un tempu împăratului și de descredere alu unui „statu politianu” — era întâlnirea mem-

elementare poporale a constat, și mai constă încă și astăzi cu putină excepție din: ceteră, scriere (caligrafica și ortografica) și gramatică.

Sa luăm obiectul celu dintâi: ceteră, și să vedem, incătu promovă acăstă ajungerea scopului însemnatu mai susu, ajungerea unui gradu coresponditoru de desvoltare.

E adeverat că ceteră în clasele numite nu se referesc numai la o desteritate mecanică, ci prin o ceteră logica și estetică, prin o ceteră cu judecata și cu gustu, adeea: cu adeverata înținare a propozițiilor și cuvintelor singurative, prin observarea strictă a interpunctiunei, prin evitarea unei pronuntiatiuni necorecte locale, prin explicarea diferențelor cuvintelor și forme de vorbire (frase) după inteleșulu loru adeverat realu, se largesc și s'au cunoșcîntelor scolarilor, se învățășesc spiritul loru cu unele și altele adeveruri, dura acele cunoștințe, ne fiindu ele una productu alu experienței loru interne, n'au nici o putere de consistență, intocmai că o floră exotica plantata pre unu pamentu și într-o clima cu totulu streioa. Adeverul acestă se intărescă și prun experiența ce o facem, ca scolarii, cându ceteșeu, forte adese-ori suntu siliti, sa jertfesca esenția (cuprinsulu) pentru forma, pentru unu ce mecanicu, esterioru, Iseu pentru că sa intoneze unu cuventu bine, cu accentul adeverat. Mai punem apoi, ca cările noștre scolare, menite pentru învățamantul elementarul alu limbei

briloru ei încă gră. Criticându vorbitorulu acele tempuri trece la stadiul hăuei desvoltări cu statute de facă; pre care le întărira ministrul bar. Eötvös, pre lăngă esprezzionea deplină multiamiri cu rezultatele reuniișii, în 12 Noemvre 1870. S'a ajunsu căva, inse trebuie sa disuim spre mai multe. 15 tomuri „archivul reuniunii” aveau deja, afara de aceea prosperă și să sprigina inființări de colectiuni scientifico-naturale (Bau-măgarten: criptogamele, Fusz: flora, Ákner: mineralogia, Bielz: faună, Hauer-Stachie: geologia), să cumpără colectiuni de minerale și alte pentru gimnasia. Se loa parte mai încoło la edarea și onorarea meritelor pre terenul istoric; de Teutsch: Istoră săsiloru, Trausch: Manualu de documente transilvane, mai încoło Cronică lui Krausz, I. Hintz: Eparchia gr. or. etc., se sprigina caletorie scientifică și a. si tōte aceste cu midilice proprii pucine. Dupa aceste salută vorbitorulu dr. Sabiu și declara adunarea a 25. de deschise:

Fr. Alb. Bell face, că substitut de secretariu, raportul anualu. Dupa aceea se resolvescu formaliele obișnuite la astu-feliu de ocasiuni; se denumește căi propusi de membri onorari și corespunzători. Presedintele lauda activitatea asociațiilor române și ungurești pentru literatura, cu deosebire în creația de capitală (amintescă despre comunele fagarășene, căre contribuia aproape 4000 fl. pentru asociația română) și dorește și reuniișilor loru aceea-si prosperare.

Dupa aceea imparasiegos elaborat presintate, De 6-6 ore a se face alegere nouă de comitetu, preda presedintele presidiului substitutului de presedinte, Gobel, care și susțe alegerea nouă. Se realege de presedinte Teutsch; realesul ocupă sub strigari de „sa trăiescă” scaunul presidiului; se mai resolvescu unele afaceri secundare și apoi se încheia siedintă. Săra concertu în „Volks-garten.”

La prânz, care avu locu iera-si la „Imperatul romanilor” se radică mai multe toaste, între care merita a se aminti cu deosebire a lui Ranicier. Densulu maneca dela cuventulu astăzi de potrivită: „In hoc signo vinces” înse-nu cu referintia la ministrul de comerciu, agricultura și industria (Schuler-Libloy radicase unu toastu pentru ministrul de comerciu, in cure apli-case acelu cuventu) ci cu privintia la scările de industria și agricultura; aceste deci „sa trăiescă”; înse-decăne bucurentu de copilu, nu trebuie sa ne uitămu de mama. Indata ce intrămu pre pamentul săsescu dămu de o casa frumoșă (gymnasium din S. Sebe-siu) cu inscripționea: „Cultură și libertate”. Acăstă ne insarcină cu o responsabilitate; cine se va potea îngrădi de viața publică, care nu se îngrădește de casă sea propria! Trebuie să lucramu cu priepele, cu cultura, nu că unu lucratoru, care o multișim, cându după ostenolele dilei asta râme (de plăjă), asiā dura sa învețam,

că sa potem lucra, atunci într'unu anu polemu ca-stigă mai multe solose, decătu producă decenie abru. Cum urmăza acăstă minune? — Prin impartirea lucrului pentru scopul îndeplinirei! Vorbitorulu amintescă în vorbirea sea mai lungă despre fabri-catiunea acelora și orologelor, care occupă mai mulți că o sata de lucratori; maestrul bunu cōmbina părțile. Vorbitorulu amintescă mai departe în toa-stul său despre Helvetia, agricultura ei, pre care o lauda, din cauza că nu cunoște nici lupte de na-tionalități nici limba de statu și dorește să si Traunia sa ajunga o astu-feliu de desvoltare.

In 15 l. c. se tienă o adunare numerosă în siedintă a secțiunii scientifico-naturale sub presidiul lui M. Fusz. Localul reuniișii scientifico-naturale d'abia pătu coprindă membrii; multi stăteau în odaile laterale. In acăstă siedintă tienă profesorul Ios. Hoch din Sighișoara o prelegeră foarte frumosă și chiara despre descoperiri de petrificate și vorbi și despre formațiuni de opalu și alt. Arz reportă despre descoperiri de carboni în ripa Rachitei, mai amintire Fronius, Fusz și a. despre urme de car-boni pre la Cornetelu, Sacadate, Sighișoara și a. Dupa aceste dedu M. Fusz unu raportu interesant despre completarea secolului X a herbariului nor-male. Cam in genere se compună 4 indivizi că exemplarii și asiā se facu 5 colectiuni de mustă, ună pentru Sabiu, cele-lalte pentru muzeul din Clusiu, Pestă, Viena și Breslau. Asiā se edera 1000 numeri, cam a 8-a parte a florei din patria noastră, mai pucinu reprezentate suntu pecingenele, buretii și muschii. Arz propune tiparirea conspec-tului din anul acestă; ceea ce se și primesc înna-nimur. La 10 ore se încheia siedintă. Nu multă după aceea se deschide siedintă a secțiunii istorice sub presidiul druii E. de Trauschenfels. Obiectul celu mai interesant în acăstă siedintă a fostu prelegerea lui Reissenberger despre raportele, pre-otilor și altoră, forte însemnate, referitoare la „an-ticități bisericesci”, cu ce se și încheia siedintă a acestei secțiuni. La 12 ore se redeschise ultimă siedintă a adunarei generale, in care reportă mai întâi Dr. Signorul despre esamenarea societăților; după ce vorbira la aceste afaceri I. Hintz sen., Teutsch și Fusz, se decide ca acei membri, cari au platit pre acestu anu 3 fl., au sa platescă că succursu pre a. c. numai 2 fl. 10 cr. Comisiunea scrutinătoare reportă despre alegerea membrilor comitetului; parsea că mai mare se realesera membrii fostului comitetu. Dupa rezolvarea unor afaceri pentru noi de pucinu interesu tine Dr. G. D. Teutsch unu cuventu scurtu de încheiere cu ce siedintă e suspensa.

Varietăți

„A unspredeceea programă

a Gimnasiului mare public românescu de religiunea ortodoxă și a scărelor medii și înfe-

materne în scălele poporale, se tiparescu mai fiare cu alta ortografiă; după cum differescu în urmarea sistemelor și autorilor, dela cari origină, adăsu înca și inconvenientul acela, că în unele locuri pâna în timpul de astăzi, cările scolare, care să întră învățășeză în clasele elemen-tarie, suntu tipare, o particula bona, cu cirile și ne vomu convinge pre deplină despre adeverul celoru afirmate de noi în modu negativu cu privire la valoarea acestui factoru. De acă nu urmează, că noi amu vot sa dețegămu acestui factoru ori-ce valoare în învățamnetul limbii materne, de ore-ce atunci ne-amu contradice nouă insine, căre, după cum se va vedea mai în josu, tienem ceteră de unul dintre cei doi factori mai însemnat în învățamnetul scărelor poporale. Amu votu să arătăm numai părțile slabă ale acestui obiectu și sorgintea acela. O cărtă de lectura buna cu ortografiă simplă, cuprindîndu materii amesurate gradului de priepele alu scărelor, va promova în mesura cu multu mai mare ajungerea unui gradu coresponditoru de desvoltare decătu chiaru gramatică. Dara acestu scopu lu pote ajunge ceteră numai în legatura cu esercitiile de cogitate, de vorbire și de stilu, a căroru însemnatate pentru învățamnetu în gene-re și în specia pentru lectura se va desfășura mai la vale.

Scrierea, alu doilea factoru, privită din 2 puncte de vedere, este și corectu,

se imparte în scriere caligrafica și ortografica. Caligrafia nu pote veni de felu în considerație pen-tru scălu nostru, iera cătu pentru scrierea orto-grafica putem dice, că acăstă, considerându difi-cultățile mari provenite din lipsa unui consensu generalu în privintia scrierii, fiindu atâtea sisteme de scriere căcăpete și acăstă din lipsa semne-lorù trebuințiose pentru de a putea infatisa toate sonurile limbii române, — de parte de a promova scopulu arelatu, care'l are obiectul limbii mater-ne, dura din contra e mai multu o pedeacă intru ajungerea acelu scopu.

Pentru confirmarea diselorn năstrei năvemu decătu se consultă parerile invetatorilor năstri competenți din scălele poporale din toate părțile Transilvaniei și Ungariei, care tōte se unescu în con-statarea acelu adeveru neresturnabilu, ca susținerea principiului de a scrie limbă română fără semne este luorul celu mai nepracticabilu în învățamnetul scărelor poporale, ca a venitul tempulu că sa recunoscem retele ce resultă din susținerea unui ateré principiu falsu, frate cu unu altu principiu asemenea necorectu, cu principiu strictu etimolo-gicu. Din tōte acestea resultă, că obiectul scrierii atinge cestiunea năstări numai periferice și si acolo numai în detrimentul scopului învățamnetului limbii materne.

(Va urmă.)

riore legate cu acesta pre anul scolasticu 1870/1.^a Acesta programa o primiramo cu mare placere, pentru ca ne imprășpetă bucuria ce o simțim cu ocazia unei fia-cărei misări, fia-cărei dovedi despre înaintarea culturii în popor. În data astăzi a impresiunătă neplacută scădimentul inscrișilor satia cu anul trecut și nrul celor ce au păresit scolă în decursul anului. Numerul acestora e 30 prin urmare din 625 pară multi scolă. Trebuie să fie cause precare și corpul profesoral te pote delatură și să le să delatureze, că nrul scolarilor să totu crește, dăra să nu scada. — În programa sfârșită un tractat interesant despre „Invenționatul limbii materne, de dl prof. I. Popescu”. Spre alu face cunoscută invențatorilor nostri mai de aproape suntem de parere ca va fi bine să-l reproducem în „Foisiără” nostră, ceea ce să începem cu nrul de astăzi.

Concursu.

Din partea comitetului protopresbiteralor gr. or. din tractul Siria (Világos) pentru ocuparea postului vacanță protopresbiteralu cu acăstă se deschide concursu.

Emolumentele impreună cu acestu postu suntu:

- Veniturile parochiei protopresbitalor din Siria precum: ună sesiune pamentu aratoriu, birulu și taxele parochiale.
- b) dela preotii gr. or. din tractul protopresbitalor, birulu în grădu 5 mesuri dela fia-care preot.
- c) Taxele stolare a) 1 fl. pentru fia-care siedula matrimonială.

Doritorii cari voră vă a concurge pentru ocuparea postului protopresbitalu suntu datori a documentă:

1. Cu documente valide, ca suntu apti și bine-măriti pre terenul bisericescu — scolaru și politico-naționalu.

2. Ca au frecuentat regulat și absolvat teologia și în care-va academia totă cursurile de drepturi, său celu putien 8 clase în care-va Liceumu cu succesu indestulitoriu.

3. Pre urma concurentulu, din motivulu ca totă a-facerile administrative bisericesci din protopresbitalul Siriei statutoriu din 42 mii susțete gr. or. române se ducu în limbă română, — e indatorat a documentă ca e ver-sat în literatură națională română.

Îninde terminulu alegerei s'a pusu pre 16 Septembrie 1871 st. v. recurrentii au a substerne recursurile instruitu cu totă documentele poștate pâna la 10 Septembrie st. v., adresându-le deadreptulu comitetului protopresbitalu gr. or. tractualu în Siria (Világos) comitatulu Aradu în Ungaria.

Datu din siedintă comitetului protopresbitalu tenu-ta la 29 Iuliu 1871 st. v.

Nicolau Beldeanu,
Adminitr. prot. că presied.
comit. protopresbit.

Teodoru Papp,
not. comitetului
(74—3)

Concursu.

Devenindu vacanță parochia gr. or. Balsiă în protopresbitalul II-le al Geoagiu lui, cerculu procesualu Almasiului în Comitatul Hunedoarei, se scrie concursu pâna la 28 Augustu a. c. 1871.

Emolumentele suntu:

Dela 216 familiilor căte o ferdela de cucuruze cu iu-leu, căte o dî de lucru dela totă familiă, și stola indatinata pentru funcțiile parochiale.

Doritorii de a ocupa acăstă parochia au a-si instrui recursele loru în sensulu statutului organic bisericescu și ale adresă susu mentionatului scaunu protopresbitalu gr. or. în Secarambu pâna la terminulu presipitu.

Secarâmbu 31 Iuliu 1871.

In contielegere cu comitetul parochialu

Sabinu Piso.

Inscriptiare.

Subscrisulu aduce la cunoștință p. t. publicu că cu prețurile cele mai moderate cuprinde totu felul de lucru de lacatariu, precum: incuietori, lucruri trebuintiose la zidiri noue, lucruri de masini, orologi de turnu, sco-curi de alama (pleu) s. a. recomandându-me increderei acelui-a-si p. t. publicu cu totă onoarea.

Sabișu, 22 Iuliu 1871.

Lazaru Rittivoiu.

maiestră lacatariu.

Sub treptele purcarilor nr. casei 492.

Redactoru responditoriu Nicolau Cristea

Deschiderea subscriptiunii de actiuni

la

Institutulu de creditu și de economii

„Albină”^(*)

Concessiunatu din partea înaltului ministeriu reg. ung. de agricultura, industria și comerțu cu datul din 20 Iuniu 1871 Nr. 6727.

Capitalul societății constă din 300,000 florini v. a. împărțită în 3000 actiuni de căte 100 fl.

Capitalul acesta se va putea iumulti de adunarea generală, cu aprobarea guvernului, prin alta serie de actiuni pâna la jumătate de milionu florini.

In casulu unei emisii noue, actiunile de mai nainte au antăiate dreptul d'a primi, în mesură actiunilor ce posedu, actiunile seriei a două în pretul lor nominal (§ 9).

Se punu deci acum la subscrivere publica 3000 actiuni.

Condițiunile suntu:

1. La subscrivere se respunde 10%, adică dela fia-care actiune 10 florini. Altă 20% se voru numeră la provocarea acestui comitetu și anume în 30 dile dela dîu'a provocări. Versamintele aceste se cujetă prin adeverinție interimali.

2. Dupa respunderea a 30% se voru edă pre numele respectivilor certificate de actiuni pro-vediute cu coponi de interes și de castig.

3. Pentru copierirea speselor dela începutu se mai respunde căte 1. fl. de actiune, care se va încasă cu rată II.

4. Versamintele mai departe voru urmă conformu §. 10 din statute.

5. La casu, cândă în terminulu pusu mai josu resultatulu subscrivatorilor va trece presta 3000 actiuni, se va face o reducție proporțională între toti subscriventii.

Subscrivere se facu:

In Sabiu în cancelari'a comitetului și la dlu consilariu Elia Macelariu, in Bra-siovu la d. comerciant Ioan Padure, in Zernescu la d. protop. Ioan Metianu, in Fagarasiu la d. vice-capitan distr. Ioan Codru Dragusianu, in Blasius la d. profesor Ioan M. Moldovanu, in Sebesiu la d. secretar judiciale Ioan Paraschiu, in Orestia la d. advocat Dr. Avramu Tinou, in Hatiegul la d. comerciant Nicolau Petroviciu, in Deva la d. advocat Dr. Lazaru Petcu, in Băile la d. inspect. scolast. Iuliu Bardosi, in Baile de Crisul la d. protonotariu Sigismundu Borlea, in Abrubu la d. advocat Mateiu Nicolău, in Albă-Julia la d. senatoru magistr. Alexandru Comanescu, in Turda la d. advocat Dr. Ioan Ratius, in Clusiu la d. jude singularu Josifu Popu, in Gherla la d. inspect. de banca Ioan Muresianu, in Decea la d. advocat Gabrielu Maniu, in Sfîntu-mare la d. ablegatu dietale Ladislau Buteanu, in Nascudu la d. directoru gimn. Dr. Ioan Lazaru, in Reghinulu-sasescu la d. advocat Mihailu Orbonasius, in Tergul-Muresinului la d. comerciant Ioanu Fulopu, in Sighișoara la d. archiv. magistr. Ioan Siandru, in Mediașu la d. advocat Ioanu Popă, in Timișoara la d. consilariu Dr. Pavelu Vasiciu, in Lugosiu la d. advocat Dr. Aureliu Maniu, in Caransebeșiu la d. secret. episc. Ioanu Bartolomeu, in Oravita la d. adv. Simionu Mangiuma, in Panciova la d. locoteninte in pens. Ioanu Balnosiyanu, in Orsovia la d. propriet. Vasiliu Popoviciu, in St.-Micleașu-mare la d. protop. gr. cat. Vincentiu Grozescu, in Versietiu la d. pract. de adv. Ioanu Siepietianu, in Aradu la d. vice-comite Sigismundu Popoviciu, in Világos la d. notariu opidanu Ioanu Moldovanu, in Lipova la d. comerciant Davidu Simonu, in Pecica-romana, la d. notariu N. Filimonu, in Beiușu la d. advocat Parteniu Cosma, in Oradea-mare la d. propriet. N. Dia-mandi, in Sighetu Marmatiei la d. adv. Ioanu Mihali, in Cernautiu la d. profes. Ioanu lui Georgiu Sbiera, in Pestă la d. advocat Florianu Vargă, in Viena la d. comerciant B. G. Popoviciu.

La cancelari'a acestui comitetu în Sabiu se primesc subscriptiuni și din provincia prin postă, și prin telegraf cu trimiterea valoarei prescrise totu prin postă.

Subscriptiunea este deschisa pâna la 10 Octobre a. c. iera eu dîu'a acăstă se va încheia.

Statutele societății precum și blanșetele de subscrivere se află depuse în biroul comitetului, cum și pe la toti reprezentantii nostrii din afara.

Actionarii primesc statutele gratis, iera altii cu 20 xr. exemplariu, blanșete de subscrivere se dau gratis.

Cancelari'a comitetului este în Sabiu, strad'a Macelarilor nr. 110, unde suntu a se adresă toti scrisorile.

Sabiu, în 1 Augustu 1871.

Comitetul fundatoriu.

^(*) Dupa cum amu facută cunoștuță comitetu privatul că nu amu primitu anunțul spre publicare facem și acum să de aceea noi deferim ori-ce ansa de animositate asupra-ne în privința acăstă.

Red.

Editura și tipariu tipografiei archiepiscopale.